

महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम
१९८१ या कायद्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी
खाजगी नौका भाड्याने घेण्याबाबत.....

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्र. मत्स्यवि १००१/प्र.क्र. ४६ /पदुम १४
मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : १९ ऑक्टोबर, २००१

प्रस्तावना :

महाराष्ट्रातील पारंपारिक मच्छिमारांचे हित जोपासण्यासाठी तसेच परंप्रांतिय मच्छिमारांची महाराष्ट्राच्या जलाधीक्षेत्रातील अवैध मासेमारी रोखण्यासाठी महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ हा कायदा अंमलात आणण्यात आला आहे. या कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याकरीता केंद्र शासनाच्या १०० टक्के अर्थसहाय्यातून चार वेगवान गस्तीनौका बांधून घेण्यात आल्या असून सद्यस्थितीत सदर गस्तीनौका त्यावरील कर्मचारीवृंदाची निर्मिती होईपर्यंत एजन्सीतत्वावर कार्यरत करण्यात आलेल्या आहेत. सदर गस्तीनौका चालविणे व त्यांची देखभाल यासाठी येणारा वार्षिक खर्च हा जवळ जवळ १.०० कोटी इतका आहे. या शिवाय या बोटी सुस्थितीत ठेवण्याकरीता दर एक ते दिड वर्षातून बोटींचे ड्राय डॉकिंग करून घेणे आवश्यक असते व यासाठी अंदाजे खर्च प्रती बोट १५ ते २० लाख इतका आहे. सदर नौकांसाठी नियमित कर्मचारीवृंदाची निर्मिती केल्यास यासाठी वार्षिक अंदाजे ५० लाखाचा आवर्ती खर्च येईल. सदरचा खर्च हा फारच जास्त असल्याने सदरच्या चार गस्तीनौका ऐवजी खाजगी नौका भाड्याने घेतल्यास याबाबतचा खर्च हा अंदाजे वार्षिक ५० लाखांपर्यंत येवू शकेल व त्यामूळे शासनाची वार्षिक ५० लाखांची बचत होईल. ही वस्तुस्थिती लक्षात घेवून चार गस्तीनौकांऐवजी खाजगी नौका घेण्याबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्रातील पारंपारिक मच्छिमारांचे हित जोपासण्यासाठी, महाराष्ट्राच्या जलधी क्षेत्रातील अवैध मासेमारीस आळा घालण्यासाठी तसेच महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ या कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्यादृष्टीने केंद्र शासनाच्या १०० टक्के अर्थसहाय्यातून ४ वेगवान गस्तीनौका बांधून घेण्यात आलेल्या आहेत. सदर गस्तीनौका चालविण्यासाठी तसेच त्यांची देखभाल करण्यासाठी आवश्यक तांत्रिक कर्मचारीवृंद नसल्याने या नौका सप्टेंबर, १९९८ पासून एजन्सीतत्वावर चालविण्यासाठी देण्यात आलेल्या आहेत. सदर गस्तीनौका चालविण्यासाठी तासाला ६५ लिटर डिझेल लागते. या नौका गस्तीसाठी वापरात नसल्या तरी नौका व नौकेचे इंजिन सुस्थितीत ठेवण्याच्यादृष्टीने काही ठराविक वेळेसाठी नौकेचे इंजिन चालू ठेवणे व त्यासाठी मोठ्या प्रमाणात डिझेल खर्च करणे आवश्यक असते. तसेच सद्यस्थितीत नौका चालविणारा कर्मचारीवृंद हा त्या कंत्राटदारामार्फतच नियुक्त करण्यात येतो. सदरचे कर्मचारी हे नौकेचे व्यवस्थित काळजी घेत नसल्याचे निदर्शनात आले आहे. त्यामूळे या नौकांची वरचेवर

दुस्तीची कामे निघत असून दुरुस्तीच्या खर्चात मोठ्या प्रमाणात वाढ होत आहे. मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे गस्तीनौका चालविणे व त्याची देखभाल करण्याचा अनुभव असलेले तांत्रिक अधिकारी नसल्याने यावर नियंत्रण ठेवणे कठीण आहे. त्यासाठी नवीन पद निर्मिती केली तरी योग्य पात्रता असलेले अनुभवी कर्मचारी मिळतील याची शाश्वती नाही. यास्तव या चार गस्तीनौका केंद्र शासनाच्या मान्यतेनंतर केंद्र शासनास परत करण्यास किंवा विकण्यास तसेच या गस्तीनौका चालविण्यासाठी व देखभालीसाठी कंत्राटदाराबरोबर करण्यात आलेला करार तात्काळ संपुष्टात आणून शासनाच्या स्वतःच्या गस्तीनौका चालविणे बंद करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहेत.

२. शासनाच्या गस्तीनौका चालविणे बंद केल्यानंतर महाराष्ट्रातील पारंपारिक मच्छिमारांचे हित जोपासण्यासाठी तसेच परंप्रांतिय मच्छिमारांची महाराष्ट्राच्या जलधीक्षेत्रातील अवैध मासेमारी रोखण्यासाठी महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ या कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्राच्या जलधीक्षेत्रात गस्त घालण्यासाठी चार खाजगी नौका भाड्याने घेण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

३. केंद्र शासनाच्या १०० टक्के अर्थसहाय्यातून घेण्यात आलेल्या गस्तीनौका केंद्र शासनास परत करणे किंवा विकण्यास मान्यता देण्याबाबत केंद्र शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आलेला आहे. शासनाच्या गस्तीनौका केंद्र शासनास परत करण्याबाबतची कार्यवाही पूर्ण होई पर्यंत या नौका मरीन इंजिनिअर किंवा सक्षम अशा तांत्रिक अधिकाऱ्याच्या सल्ल्याने सुरक्षित ठिकाणी भूमिस्थ करून (Grounded) ठेवण्यात येतील व त्यांच्या सुरक्षिततेची जबाबदारी संबंधित जिल्ह्यांचे सहाय्यक मत्स्यव्यवसाय संचालक यांची राहिल. सदर नौका चालविण्यासाठी नियुक्त करण्यात आलेला कंत्राटदारासोबतचा करार आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांनी तात्काळ संपुष्टात आणावा. तसेच या नौकांवर कोणत्याही प्रकारचा खर्च १.११.२००१ नंतर करण्यात येवू नये.

४. महाराष्ट्राच्या जलधी क्षेत्रात गस्त घालण्यासाठी खाजगी नौका भाड्याने घेण्यासाठी निविदा काढण्यास आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. तसेच सदर निविदांची छाननी करण्यासाठी खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे.

१) आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	अध्यक्ष
२) उपसचिव, वित्त विभाग	सदस्य
३) उपसचिव, मत्स्यव्यवसाय	सदस्य
४) उपसंचालक (सागरी)	सदस्य सचिव
५) सागरी अभियंता, महाराष्ट्र मेरी टाईम बोर्ड, मुंबई	सदस्य
६) प्रादेशिक मत्स्यव्यवसाय उपसंचालक, मुंबई	सदस्य

५. सदरची कमिटी प्राप्त झालेल्या निविदांची छाननी करून त्या अंतिम करण्याबाबतचा प्रस्ताव शासनास सादर करेल व याबाबतचा निर्णय शासनस्तरावर मत्स्यव्यवसाय विभागामार्फत घेतला जाईल. गस्तीच्या भाड्याने घ्यावयाच्या खाजगी नौकांचे तांत्रिक निकष (Technical Specification) तसेच अटी व शर्ती सोबतच्या विवरणपत्र 'अ' मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहतील.

६. गस्तीनौका भाड्याने घेण्यासाठी येणारा खर्च खालील लेखाशिर्षांतर्गत सन २००१-०२ मध्ये उपलब्ध तरतूदीमधून भागविण्यात यावा.

मागणी क्र. डी-७,
२४०५ मत्स्यव्यवसाय,
१०३ सागरी मत्स्यव्यवसाय,
(०१)(०२) मासळी उतरविण्याची केंद्रे (२४०५ ०२६२)
२० इतर खर्च

७. आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांनी गस्तीनौकांच्या कामाचा नियमित आढावा घेऊन त्याबाबतचा आपला अहवाल प्रत्येक तिमाही अखरे शासनास सादर करावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(श्या. ना. धकाते)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
मत्स्यव्यवसाय उपसंचालक (सागरी), मत्स्यव्यवसाय आयुक्तालाय, मुंबई
प्रादेशिक मत्स्यव्यवसाय उपसंचालक, मुंबई
सर्व सहाय्यक मत्स्यव्यवसाय संचालक (सागरी जिल्हे)
महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य, १ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखापरिक्षा), मुंबई
अधिदान व लेखाअधिकारी, मुंबई
निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई
जिल्हा कोषागार अधिकारी, ठाणे/रायगड (अलिबाग)/रत्नागिरी/सिंधुदुर्ग (ओरस)
उपकोषागार अधिकारी, मालवण, जि. सिंधुदुर्ग व पालघर, जि. ठाणे
नियोजन विभाग,
वित्त विभाग (व्यय-१), मंत्रालय, मुंबई ३२
कक्ष अधिकारी (पदुम- १२, १३ व १६) कृषि व पदुम विभाग,
निवडनस्ती.

विवरणपत्र - अ

महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ या कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी भाड्याने घ्यावयाच्या नौकांच्या अटी, शर्ती व तांत्रिक तपशिल

- 1) यांत्रिक नौका / ट्रॉलर पध्दतीची असावी.
- 2) यांत्रिक नौकेची वेगमर्यादा कमीत कमी ८ नॉट व जास्तीत जास्त १२ नॉट असावी. नौकेचे इंजिन १०० अश्वशक्तीचे किंवा त्यापेक्षा जास्त असावे.
- 3) यांत्रिक नौकेची लांबी किमान ४५ फूट लांब व रुंदी १५ फूट असावी.
- 4) यांत्रिक नौकेस सागरी गस्तीचे काम एका दिवसास ८ तासांचे राहिल. महिन्यातून किमान २० दिवस गस्ती घालावी लागेल. आवश्यकतेप्रमाणे रात्रीसुद्धा गस्त घालावी लागेल.
- 5) यांत्रिक नौकेवर बसण्यासाठी सुविधा असणारी १० x ७ x ६ ची केबीन असावी. एका वेळी ८ व्यक्ती बसतील एवढी जागा असावी तसेच अल्पोपहारसाठी व चहापाणी करण्यासाठी जागा असावी. सर्व सोयींनी युक्त शैचालय असावे व प्रथमोपचार पेटी असावी.
- 6) विद्युत दिवे, सर्च लाईट, सिग्नल, इशान्यासाठी भोंगे ही सामुग्री/सुविधा असावी.
- 7) गस्ती नौकेवर कार्यरत असलेल्या कर्मचाऱ्यांसाठी लाईफ बोयीज, लाईफ जॅकेट, अग्नीशामक उपकरणे, वाळूने भरलेल्या २ बाटल्या असाव्यात.
- 8) भाड्याने घेण्यात आलेल्या नौका आवश्यकतेप्रमाणे विभागास उपलब्ध राहतील व सुस्थितीत राहतील याची जबाबदारी कंत्राटदाराची राहिल.
- 9) सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ प्रमाणे मासेमारी परवाना असला पाहिजे. तसेच नौका व खलाशांचा विमा संरक्षण देण्याची जबाबदारी ही कंत्राटदाराची राहिल.
- 10) यांत्रिक बोटीवर आवश्यक असणाऱ्या सुविधा, इंधन खर्च व नौका दुरुस्ती व इंजिन दुरुस्ती सारखे खर्च तसेच आवश्यकतेप्रमाणे तांडेल, खलाशी यांचे भोजन, चहापाणी व वेतन इ. व्यवस्था नौकामालक/ठेकेदार यांनी करावयाची आहे.
- 11) भाड्याने दिलेली नौका नादुरुस्त किंवा अपघातग्रस्त झाल्यास त्याची जबाबदारी मत्स्यव्यवसाय विभागाची राहणार नाही. तसेच गस्तीसाठी पर्यायी नौका देण्याची जबाबदारी ठेकेदाराची राहिल.
- 12) यांत्रिक गस्ती नौकेचे भाडे अदा करण्यास विलंब झाल्यास व्याजाच्या रक्कमेची मागणी करता येणार नाही.
- 13) निविदा मंजूर झालेल्या नौका मालकास यांत्रिक नौकेच्या भाडेपट्टीबाबतचे करारपत्र करून द्यावे लागेल.
- 14) राष्ट्रीय सहकार विकास निगम योजनेंतर्गत कर्ज घेवून बांधलेल्या नौका मालकांनी अर्ज करू नये.
- 15) भाड्याने घेतलेल्या नौकेला गस्ती व्यतिरिक्त कोणतेही काम करता येणार नाही. (मासेमारी करता येणार नाही)
- 16) गस्तीच्या ८ तासांच्या कालावधीमध्ये बोटींची तपासणी करून त्यापैकी अवैध मासेमारी करणाऱ्या बोटींवर खटले दाखल करणे व इतर कारवाई करण्यासाठी लागणारा कालावधी लक्षात घेवून बोटीने कमीत-कमी ५० नॉटीकल माईल इतके अंतर कापणे (गस्त घालणे) आवश्यक आहे